

TÓTH ISTVÁN

A CUCC

A kárpátaljai magyar diplomáciai missziók – Beregszászban és Ungváron – a klasszikus konzuli teendőkhöz túl számos nemzetpolitikai feladatot is ellátnak.

Ez a földrajzi helyzetből adódik mindkét konzuli körzetben – ezek magukban foglalják Kárpátalja egész területét – sok magyar él. Ők az ezeréves történelmi előzmény biztos tudatában nem csak „közös” nemzeti ünnepeinket, hanem a „sajátjaikat” is megünneplik vagy megemlékeznek róluk. Az 1703-as győztes tiszai átkelést, a salánki kuruc országgyűlést, 1944 tragikus őszét, 1956 drámáját. Nem volt ez mindig természetes. A nemzetpolitikai építkezés kezdetén a Határon Túli Magyarok Hivatalának korabeli elnöke azon a véleményen volt, hogy 1956 „nem kárpátaljai magyar ünnep”. Személye merüljön feledésbe. Azóta jobbra fordultak a dolgok.

A megerősödött Kárpát-medencei magyar intézményrendszer, lehetőséget teremtett újabb ünnepekre is. Egyebek között ünnepélyes tanévnyitókra, szüreti és egyéb jótékonyági bálókra. Ilyen események szervezésében a beregszászi magyar főiskola, élvezve a beregszászi és ungvári képviselők támogatását, élenjáró volt.

A főiskola, hol máshol, saját épületében rendezte a bálákat. Ez volt a legalkalmasabb helyszín. A 20. század elején Magyar Királyi Törvényháznak emelt, a XXI. században a nemzet iránt fogékony magyar kormányok segítségével felújított épület Kárpátalja díszje. Felújítani való volt is elegendő: a szovjet érában laktanya volt, majd katonai műszergyár lakozott benne, ám a Birodalom összeomlása után rom és szemét, a független Ukrajnában ebből kellett kiemelni. Elismerés illet mindenkit, aki ebben a nagy munkában bármilyen módon is részt vett.

Az ehhez hasonló épületek dekoratívok. A lépcsőik is.

A bálók meghívott vendégeit a díszterem előtti lépcsőn várják a vendéglátók. Minden ehhez hasonló rendezvény alkalmas a folyamatban lévő ügyek intézésére is.

Egy ilyen bálra beszéltem meg a Cserkészszövetség vezetőjével, Popovics Palival találkoztam, amire vártam tőle egy írásos anyagot. Ünnepi alkalomra ünnepélyes ruházatban érkeznek a vendégek, az urak minimálisan öltönyben, a hölgyek fantáziájukat elengedve – ruhakölteményekben. Gyönyörűek.

Férfiaknál az ünnepi öltözet konzervatív és egysíkú: öltöny, fehér ing, nyak- vagy csokornyakkendő.

A lépcsőn feljövő vendégek egyikében a Cserkészszövetség vezetőjét véltem felfedezni. Barátságos kézfogás után egy kis cinkossággal megkérdeztem: „Elhozta a cuccot?” Vendégünk értetlenül nézett rám. Brenzovics László, a KMKSZ jelenlegi elnöke a fülembe súgta: „Ez a járási ügyész volt.” Egymást megértő mosollyal ajándékozva a vendég tovább haladt.

A mókás félreértés ellenére nem lehetett hallani az ukrán jogszolgáltatás és a magyar diplomácia bűnös egybefonódásáról.

ASSISI SZENT FERENC NEM MAGYAR!

2013 decemberében Nagyszőlősen a ferences kolostor utcai falfülkájében felavatták és megáldották Assisi Szent Ferenc szobrát. A szobor – a ferencesekhez hasonló életvitelű Mihail Kolodko ungvári művész alkotása – azt a jelenetet ábrázolja, amikor a szent egy beteg szerzetestársát szőlővel kínálja.

A Szovjetunió összeomlása után a városba visszatérő ferencesek felbecsülhetetlen értékű hitéleti, kolostor- és templomfelújító, oktatói, valamint szociális tevékenységet végeztek. A felújított kolostor és a templom éke lett a városnak, s egész Kárpátjának. Tevékenységük ma is kihát a hagyományosan türelmes, a nemzetiségükben és hitükben különböző, ám egymást elfogadó ugocsai lakosság mindennapjaira.

A ferencesek temploma és kolostora 1945 után a szovjet valóság része lett. Az épületeket, mint a Birodalom más területein korábban, itt már nem robbantották fel, csak rómaikatolikus egyházi jellegüktől fosztották meg. A templomot átmenetileg a pravoszláv egyházközösség birtokolta, majd üresen állt. A kolostorban ateista szellemben kiépített városi múzeum működött, majd többször üresen állt. Hányódott, így is nevezhetnénk ezt az áldatlan állapotot. Ez köztudottan nem tesz jót az épületek állagának.

Biztató fejezete is van a két egyházi épület történetének. Mind a templomból, mind a kolostorból kitakarították a szemetet, s a hívek szorgalmából és a magyar állam támogatásából ma kifogástalan állapotban van mindkettő. (Nem számítva ide a mindig jelentkező karbantartási teendőket.) Ebben a környezeti állapotban haladtunk 2013 decembere felé.

Az eseményről a helyi ukrán sajtó is beszámolt. Nagyon aprólékosan. Az egyik újság leírta az esemény méltóságteljes lebonyolítását – az áldást a munkácsi megyéspüspök, Majnek Antal – végezte. A színes beszámoló azal teljesült be, hogy kiemelte a szoborcsoport turisztikai vonzerejét.

Amint az utolsó bekezdésből kiderült, a zszurnaliszta nemcsak patrióta, hanem az egyháztörténet tudora is volt egyszemélyben.

Tájékoztatta olvasóközönségét arról, hogy Assisi Szent Ferenc nem volt magyar. Így lett szép kerek és megnyugtató a beszámoló.

MAGYAR MISE HUSZTON

Huszt közel harmincezer lelkes város a régi Máramarosban, ma a Huszti járás székhelye, és a többségi ukránság mellett nagyjából 1700 magyar lakóhelye. Hosszú politikai küzdelmek után ismét van magyar iskolája. Impozáns templomaikban működnek a magyarság történelmi egyházai, a római-katolikus és a református, Magyarország segítségével újult meg a város zsinagógája. A magyarországi székhelyű Vigyázók Had- és Kultúr-történeti Egyesület a város ukrán vezetésének egyetértésével ápolja az első és második világháborús magyar katonasírokat, és részt vesz a romvár felújításában is.

Bár Huszt – történelmi előzményei miatt – az ukrán hazafiság egyik bölcsőhelyének számít, a magyar diplomáciai missziók jó kapcsolatokat ápolnak a város vezetésével.

Egyik nemzeti ünnepünk alkalmával meghívást kaptam Szulincsák Sándor rómaikatolikus plébánostól, hogy vegyek részt a vasárnap reggeli magyar nyelvű szentmisén.

A templom megtelt. Az ünnepi hangulat a szent liturgia kezdetétől érzékelhető volt. A szentmise végeztével lehetőséget kaptam arra, hogy felolvassam a magyar miniszterelnök üdvözlését. Amikor bejeztem, a csöndben valaki felkiáltott: „Éljen Magyarország!”

Templomokban általában nem szokás tapsolni, Huszton azonban szokászegés történt, kitört a taps. Mi, magyarok ott és akkor örültünk, hogy nemzeti érzéseinket múlt időben egyszer közösen és nyilvánosan élhettük meg. Felemelő érzés volt.

Ukrajna sem omlott össze.

HODINKA

Kézzel írott ukrán nyelvű meghívót kaptam Hodinka Antal szeklencei (Szokirnicja) emléktáblájának megkoszorúzására, majd az azt követő ünnepségre. A meghívóban említés történt a Magyar Tudományos Akadémia részvételéről is, ami nem csoda, hiszen a tudós, a magyarországi ruszinság történetének nemzetközileg elismert kutatója, 1933-tól az intézmény rendes tagja volt. A megemlékezés indoka: Hodinka Antal néhány évig az iskola tanulója volt.

A görögkatolikus papi családból származó Hodinka a pozsonyi jogakadémia, majd az ottani Erzsébet Tudományegyetem professzora volt. Az első világháborút lezáró békediktátum után egyetemével együtt kénytelen volt elhagyni Pozsonyt, majd a Pécsen újjáalakított intézményben tanított, később annak rektora lett. Ilyen kiválóságú magyarországi tudós emléke előtt a magyar diplomácia nem lehet közömbös. Természetes, hogy a rendezvényen magának a misszió vezetőjének kell megjelennie.

Szeklence kb. 10 kilométerre fekszik a járási székhelytől, Husztól, mai lakói kizárólagosan ruszinok, a település 1910-ben még jelentős német kisebbséggel bírt.

A faluba érve megszólítottam egy szembejövő helyi lakost, merre is lenne Hodinka Antal emléktáblája. Nem vettem észre, hogy a kora délelőtti idő ellenére az illető már meglehetősen kaptatos. Kaptatos, nem kaptatos, nem olyan fontos. Beszeszeltsege ellenére személyében egy öntudatos polgárt ismerhettem meg. Többszöri kérdésemre kitartóan és büszkén válaszolta: ez itt Szokirnicja. Ügyelt a méltóságára is, tájékoztatás közben látványosan arra törekedett, nehogy elvágódjon. Ez sikerült is neki.

A további tájékozódás is körülményes volt, senki sem emlékezett az MTA rendes tagjára, az egykori pécsi rektorra, a hajdani szeklencei iskolásgyerekre. Neve hallatán valaki megmondta, hány óra van (a hodinnik ukránul órát jelent).

Valamilyen emléktábláról azonban hallottak. Mondták, hogy menjünk az iskolába, ott többet tudnak mondani. És valóban, az iskolánál misszióncélba is ért. Az emléktábla a legbiztonságosabb helyen volt, a főbejárat fölött közepén. Megkoszorúzni vagy meggyalázni hagyományos módon szinte csak létra igénybevétel lehetett.

Így jártunk el mi is. Gricza Csaba gépkocsivezető kollégám segítségével egymást segítve elhelyeztük a beregszászi magyar konzulátus nemzetiszínű

koszorúját. Beszédet sem kellett mondani. A megnevezett időpontban az iskola takarítószemélyzetén kívül senki sem volt jelen. Talán jobb is.

Volt azonban művelődéstörténeti hozama is a látogatásnak. Megszemléltük a falu XVII. századi, csodálatos ruszin fatemplomát.

Jól jártunk azzal a nappal.

SZAVAZÁSOK

A szavazás a demokrácia ünnepe. Különösen, ha demokratikus körülmények között zajlik. Bennünket, Kárpát-medenceieket, s a körötte lévő szocialista lágerebeli országok polgárait ilyen szerencse sokáig nem ért.

Kárpátalja s egyes vidékei ebben a szerencsétlenség-sorozatban különösen nagy tapasztalattal rendelkeznek. Erre a nagy szemléltető erővel bíró példa néhai Sari József viski polgár esete.

Jóska bácsi 1921 februárjában Visken látta meg Máramaros szép eget, s bár fogalma sem volt róla, milyenek a távoli Hradzsin büszke tornyai, mégis csehszlovák állampolgárnak született. A Szent Koronás címer helyett, születési anyakönyvén – ha az egyházin kívül volt polgári okmánya is –, egy harcias, nyelvét öltögető oroszlán díszelgett.

Mire szavazásra érett lehetett, ismét zavaros idők jöttek.

Az 1938-as első bécsi döntéssel Kárpátalja déli területe – Ungvár, Munkács és Beregszász városokkal – visszatért Magyarországhoz. Szülőfaluja azonban a kárpátaljai hegyvidéket birtokló, a huszti székhelyű „autonóm” ukrán kormány fennhatósága alá került.

Kárpáti Ukrajnában 1939 februárjában tartottak választásokat. A voksok leadása nem okozhatott nagy fejtörést: szavazni az egyetlen engedélyezett pártra, az Ukrán Nemzeti Egyesülésre lehetett.

Bizonyosra vehető, hogy a magyar fiatalember szavazatára nem tartottak igényt. Az autonóm kormány feje, Avgusztin Volosin¹ ugyanis elrendelte a rendszerével egyet nem értők gyűjtőtáborba zárását. Erre a Rahó fölötti 1395 m magasban lévő Dumen havast találták alkalmasnak.

Erre egy ifjú ukrán politikus Ukrajna függetlenné válása idején, a múlt század kilencvenes éveinek elején azt mondta, „mi bajuk lehetett, jó levegőn voltak”.

---

¹ Avgusztin Volosin (1874-1945) görögkatolikus kanonok, Kárpáti Ukrajna miniszterelnöke.

A jó levegő tényleg adott volt, az elviselhető életkörülmény azonban nem. Novemberben mínusz húsz fok mellett, fűtetlen barakkokban turizmussal felérő vidám életről nem nagyon lehetett beszélni. Amolyan előedzés lehetett ez a néhány év múlva érkező Gulag-világra, ahová a magyarok és németek mellett a korabeli, 1939-es ukrán „hazafiakat” is elhurcolták.

A helyzet egyúttal pikáns is volt. Volosinék akciója a demokráciájára büszke, azt bőszen és álszentén hangoztató Csehszlovákia akkor még Huszton állomásozó hatóságainak és fegyveres erőinek teljes érdektelensége mellett zajlott.

Sari József 1939-ben ismét magyar állampolgár lett. Szavazni azonban nem volt módja, a szeptemberben kitört újabb háború miatt az országban szüneteltek a választások.

1944 őszén Munkácson a Szovjet-Ukrajnával való „újraegyesülésről” rendezett kongresszuson a Szolyva-tranzit után a Gulagba terelt magyaroaktól már semmit sem kérdeztek.

Az ezután következő szovjet évtizedeket nem nagyon lehetett hírbehozni a demokráciával. Még akkor sem, ha a Szovjetunió Legfelső Tanácsába (Európában parlament) való szavazáson a részvétel kötelező volt. Távol maradni nem volt tanácsos.

Az 1991 utáni ukrainai parlamenti szavazásoknak már magyar szempontból is volt tétje. Kap-e a kárpátaljai magyarság mandátumot a kijevei törvényhozásban? Ez hol sikerült, hol nem. Jóska bácsi ilyenkor feltétlenül a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség jelöltjére szavazott.

2013-ban, életének 93. évében Jóska bácsi ismét magyar állampolgár lett, s a magyar törvények alapján választójogot is kapott. 2014-ben urnás szavazást kért, s egy év múlva abban a hitben hagyta itt a földi létet, hogy jó helyre tette le a voksát.